

Enkele gedachten bij het KNAW-rapport

Wat insiders allang wisten, wordt nu bevestigd door een geleerd en eerbiedwaardig college. Dat is mooi. Het schept mogelijkheden voor de bewindslieden om wat te doen aan de te beperkte rekenvaardigheid. Er staan in het rapport een heleboel verstandige dingen. Maar toch word ik er niet blij van.

Wetenschappelijk onderzoek toont niet aan dat de ene didactische aanpak effectiever is dan de andere, zegt het rapport. Dat verbaast me niks. Daarvoor is de onderwijspraktijk te divers. Er bestaat niet zoiets als een uniforme praktijk die realistisch rekenen heet en een ander die wordt aangeduid met traditioneel rekenen en die je op hun effectiviteit kunt vergelijken. De conclusie suggereert dat de aanpakken gelijkwaardig zijn. Het maakt niet uit welke didactiek je volgt, als de meesters of juffrouwen maar goed kunnen onderwijzen. Ik ben het met deze conclusie niet eens. De schoen wringt bij het ontkennen of het onvoldoende realiseren van het feit dat er randvoorwaarden zijn bij het schoolse onderwijs. Enkele van die voorwaarden zijn:

- de beperkte onderwijstijd: voor rekenen zo'n 200 uur per jaar;
- de beperkte mogelijkheden van de leerkracht, een middelmatig begaafd mens die voor ongeveer 12 vakgebieden bekwaam moet zijn en dat natuurlijk niet is;
- de leermogelijkheden en motivatie van een groep leerlingen. De leermogelijkheden zijn zeer verschillend. Je kunt die uitdrukken in benodigde leertijd. Wat de één in een uur kan leren, daar heeft de ander bijvoorbeeld tien uur voor nodig. Ook is de motivatie van leerlingen zeer verschillend: van een niet te stuiten leergierigheid tot een afkeer van leren op school.

Dit alles maakt dat een didactiek relatief eenvoudig, overzichtelijk en niet te bewerkelijk moet zijn. Daar voldoet het realistisch rekenen niet aan. Dat veronderstelt allemaal begaafde leerkrachten wat het rekenen betreft en begaafde, goed gemotiveerde kinderen. Aan die veronderstelling wordt niet voldaan en **daar zal ook nooit aan voldaan worden**. Daarom noemde prof. A.D. de Groot het een elitaire aanpak. Verder is realistisch rekenen zeer bewerkelijk en kost het dus veel tijd, die schaars is, vooral als je denkt aan de minder begaafde leerlingen die veel leertijd nodig hebben om iets te leren. Onderwijsvernieuwers vergeten altijd gemakshalve deze randvoorwaarden. Zij houden niet van obstakels die de realisering van hun mooie bedenksels in de weg staat. En bovendien: het zijn geen echte obstakels want je kunt er toch wat aan doen. Je kunt leerkrachten bijscholen, zodat het allemaal begaafde rekendidactici worden en je kunt het onderwijs leuk maken zodat alle leerlingen graag gaan rekenen. Ja ja.

Eindelijk wordt erkend dat de beroepsopleiding niet deugt. Dit kan niet anders betekenen dan dat de leiding van alle opleidingen met onmiddellijke ingang ontslagen moet worden wegens incompetentie. Dat gebeurt natuurlijk niet, want we nemen de opleiding niet echt serieus. Het is ook niet een echte opleiding, zoals die van bijvoorbeeld artsen. Die zijn niet de godganse dag bezig met zelfreflectie en persoonlijke opleidingsplannen. Als lid van een visitatiecommissie voor de Pabo's maakte ik mee dat een student tegen de commissie zei dat ze de opleiding wel leuk vond, maar dat ze een grote hekel had aan rekenen. Wat doe je dan op de Pabo?, denk je dan.

De rekentoets aan het begin van de Pabo is een verbetering. Maar we moeten ons wel realiseren dat het een gemakkelijke toets is, niet te vergelijken met de toelatingsexamens die de ouderen onder ons ooit moesten maken. Slagen betekent niet: voldoende rekenvaardig.

We hebben het hier slechts over rekenen. Maar hoe zit het met taal?, geschiedenis?, aardrijkskunde? gymnastiek? muziek?, tekenen?, handarbeid?, schrijven?, natuur?, geestelijke stromingen?,verkeer?

De algemeen inzetbare leerkracht bestaat niet en heeft nooit bestaan. Met te verklaren dat de leerkracht algemeen inzetbaar is, is hij het nog niet. Overigens is hetzelfde op de Pabo gebeurd. Daar zijn vakleerkrachten opleidingsdeskundigen geworden. Dan kan de tekenleraar ook rekenen geven en de rekenleraar tekenen. Voor alle duidelijkheid: het is geen grap. Ach, wat nemen we het onderwijs toch weinig serieus. Op mijn kleuter- en lagere school was het kleuteronderwijs een specialiteit. Terecht. De juffrouw van de eerste klas heeft haar leven lang niet anders gedaan dan de eerste klas. Die leerde ook de dyslectici avant la lettre lezen! Dat was ook een specialiteit. De meester van de combinatieklas vijf en zes deed jarenlang de opleidingsklas. Dat werd ook een specialiteit. Aan hem heb ik te danken dat ik slaagde voor een hondsmoeilijk toelatingsexamen met een rekenonderdeel waar nu geen leerling meer voor zou slagen, en ook geen leerkracht trouwens, met een moeilijk

dictee, met een moeilijk onderdeel ontleden, en met een onderdeel aardrijkskunde en geschiedenis dat er ook niet om loog. Het kan dus wel. Waarom doen we het dan niet meer? Wie durft er nog met droge ogen te beweren dat we goed onderwijs belangrijk vinden?

De leerkrachten moeten bijgeschoold worden, zegt de Staatssecretaris. Ik kan het resultaat al met grote nauwkeurigheid en zekerheid voorspellen: het zal geen enkele invloed hebben op de leerprestaties van de leerlingen. We hebben dit in Nederland eerder gedaan met het aanvankelijk lezen. Er werd een grote bijscholingsoperatie georganiseerd met een zorgvuldige evaluatie. Resultaat: geen.

Het probleem is dat er een heleboel tegelijk moet gebeuren om het rekenniveau een klein beetje op te krikken. Eerst een grondige analyse van wat er allemaal mis is en dan een vertrouwenwekkend pakket maatregelen.

Millingen aan de Rijn, 5 november 2009

Paul van Dam
Voormalig hoofd afd. Basisonderwijs, Cito